

Innst. O. nr. 73

(2002-2003)

Innstilling til Odelstinget fra justiskomiteen

Ot.prp. nr. 24 (2002-2003)

Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i straffeprosessloven mv. (begrensninger i adgangen til dokumentinnsyn og bevisførsel)

Til Odelstinget

1. PROPOSISJONENS HOVEDINNHOLD

I proposisjonen fremmes det forslag til endringer i straffeprosesslovens regler om dokumentinnsyn og bevisførsel. Departementet foreslår at retten etter begjæring fra påtalemyndigheten på nærmere vilkår skal kunne beslutte at den siktede og forsvareren nektes dokumentinnsyn i eller bevisførsel om opplysninger som påtalemyndigheten ikke vil påberope som bevis i saken. Retten skal kunne velge den mellomløsning å gi dokumentinnsyn til forsvareren, men ikke til den siktede.

Unntak fra dokumentinnsyn eller bevisførsel skal bare kunne besluttes dersom det er strengt nødvendig, og det ikke medfører vesentlige betenkeligheter av hensyn til den siktedes forsvar. Forslaget vil føre til en utvidet domstolskontroll med politiets og påtalemyndighetens metoder og vurderinger som knytter seg til skjult etterforskning. Forslaget er etter departementets syn forenlig med kravene i Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) og andre folkerettslige forpliktelser som Norge har.

Under høringen av lovforslaget er det reist vanskelige og prinsipielle spørsmål, som det bør arbeides videre med. Blant annet har riksadvokaten tatt til orde for en noe annen form for domstolsbehandling enn det departementet nå foreslår. Riksadvokatens forslag fortjener etter departementets mening å bli grundig vurdert, men reiser spørsmål som vil kreve ytterligere utredning og en egen høring. Samtidig er det etter departementets mening behov for snarlige

lovendringer. Departementet har derfor valgt å arbeide hurtig med et lovforslag som vil avhjelpe det behovet for lovendring som er påvist etter at Høyesteretts kjæremålsutvalg avsa sin kjennelse i den såkalte heroinsaken 5. september 2002. Behovet for ytterligere oppfølging vil bli ivaretatt ved at Justisdepartementet vil oppnevne et eget utvalg som skal etterkontrollere de reglene som nå foreslås.

2. BAKGRUNNEN FOR LOVFORSLAGET

Mye tyder på at forbrytere i større grad enn tidligere utøver vold eller truer med å utøve vold overfor kilder, informanter og vitner i straffesaker. Justisdepartementet har i de senere år satt i verk flere tiltak for å bekjempe bruken av trusler og vold mot kilder, informanter og vitner i straffesaker. Erfaringer har vist at det nå kan være behov for å vurdere ytterligere tiltak, særlig for å beskytte politiets kilder og informanter. Dette er hovedproblemstillingen i den foreliggende proposisjonen.

Ved brev 10. september 2002 inviterte departementet til høringsmøte 19. september 2002, og 14. september ble det sendt ut et brev med proposisjonsutkast som grunnlag for høringen. I høringsbrevet var det satt frist til 23. september 2002 for å komme med skriftlige høringsuttalelser. På bakgrunn av sterke oppfordringer ble høringsfristen utsatt med fire uker fra utsendelsen av et noe utvidet proposisjonsutkast 27. september 2002.

Generelt kan det sies at de fleste høringsinstansene er enige i at det er behov for å endre loven slik at det blir større adgang til å nekte den siktede og eventuelt forsvareren innsyn i opplysninger som påtalemyndigheten har, og til å avskjære bevis. Men det er delte synspunkter på hvor langt man bør gå, og på den nærmere utformingen av lovforslagene.

3. OVERSIKT OVER GJELDENE RETT

Utgangspunktet er at den mistenkte og hans forsvarer har krav på å gjøre seg kjent med sakens dokumenter under etterforskningen. Politiet har en viss skjønsmessig adgang til å vurdere hvorvidt arbeidsnotater om tips som mottas fra publikum, tysteropplysninger mv. skal gjøres til saksdokumenter og dermed falle inn under innsynsretten eller om de bare skal brukes som utgangspunkt for etterforskningen. Men innsynsretten må i hvert fall omfatte de dokumenter som ikke vil kunne nektes ført som bevis under hovedforhandlingen.

I den såkalte heroinsaken kom Høyesteretts kjæremålsutvalg til at påtalemyndigheten måtte gi den tiltalte forsvarer innsyn i dokumenter fra politiets etterforskning i tiden før den tiltalte ble pågrepet. Påtalemyndigheten ønsket å nekte dokumentinnsyn av frykt for represalier mot politiets informanter og hevdet at et dokumentinnsyn ville bringe informantene i klar livsfare.

Straffeprosessloven inneholder forholdsvis vide unntak fra innsynsretten. Det kan nektes innsyn dersom dette ikke kan skje uten skade eller fare for "etterforskningens øyemed" eller for tredjeperson. Opplysninger fra kommunikasjonskontroll kan det nektes innsyn i dersom innsyn kan skade etterforskningen av andre saker. Retten til dokumentinnsyn gjelder heller ikke for dokumenter som bør holdes hemmelig av hensyn til rikets sikkerhet eller forhold til fremmed stat. Når det er begjært anonym vitneførsel, kan den mistenkte ikke få innsyn i opplysninger som kan gjøre ham kjent med vitnets identitet.

Innsynsrett etter at tiltale er tatt ut er videre enn under etterforskningen. Etter straffeprosessloven har den tiltalte som hovedregel krav på innsyn i alle sakens dokumenter, men loven gjør to unntak fra innsynsretten. For det første er det et unntak som gjelder der påtalemyndigheten vil begjære anonym vitneførsel. For det andre har den tiltalte bare krav på innsyn i dokumenter som bør holdes hemmelig av hensyn til rikets sikkerhet eller forhold til fremmed stat, så langt retten finner det påkrevd av hensyn til den tiltaltes forsvaret.

Etter at en straffesak er avsluttet har den fornærmede og enhver annen som det har rettslig interesse for, krav på "utskrift" av "dokumenter i en straffesak". Det er unntak for innsynsretten når det av hensyn til rikets sikkerhet eller forholdet til fremmed stat ville være betenkelig, eller når det er grunn til å frykte at utskriften vil bli "nyttet på urettmessig vis". Videre er det unntak for opplysninger som er fremkommet i forbindelse med spørsmål om anonym vitneførsel, og som kan føre til at vitnets identitet blir kjent.

I første omgang avgjør vanligvis påtalemyndigheten om en begjæring om dokumentinnsyn skal tas

til følge. Men spørsmålet om å nekte innsyn kan forelegges retten til avgjørelse.

Adgangen til anonym vitneførsel gjelder bare i saker som dreier seg om særlig oppregnede alvorlige straffebud. I disse sakene kan retten på begjæring fra statsadvokaten ved kjennelse bestemme anonym vitneførsel når det kan være fare for en alvorlig forbrytelse som krenker livet, helsen eller friheten til vitnet eller noen vitnet står i et særskilt forhold til. På samme måte kan anonym vitneførsel bestemmes når det kan være fare for at muligheten for et vitne til å delta skjult i etterforskningen av andre spesielle saker, blir vesentlig vanskeliggjort dersom vitnets identitet blir kjent. I begge tilfeller er det et vilkår at anonym vitneførsel er strengt nødvendig og ikke medfører vesentlige betenkeligheter av hensyn til den siktedes forsvaret.

I kapittel 4 i proposisjonen er rettstilstanden i enkelte andre land behandlet.

Norges folkerettslige forpliktelser er av betydning for utformingen av forslaget i proposisjonen. I kapittel 5 i proposisjonen omtales først forholdet til menneskerettighetene, og deretter FN-konvensjonen om internasjonal organisert kriminalitet (Palermo-konvensjonen).

4. ER DET BEHOV FOR LOVENDRINGER?

4.1 Er det behov for at siktede i visse tilfeller nektes informasjon om forhold som påtalemyndigheten ikke vil føre som bevis?

Departementet sendte på høring forslag om visse begrensninger i den siktedes rett til å gjøre seg kjent med materiale som er kommet frem under etterforskningen av en sak, men som påtalemyndigheten ikke vil bruke som bevis i saken. Det var en forutsetning for forslaget at den siktedes muligheter til å forsvare seg ikke svekkes vesentlig. Departementet har lagt til grunn at begrensninger som blir gjort innenfor disse rammene, er i samsvar med kravene i EMK og med andre folkerettslige forpliktelser som Norge har.

De fleste høringsinstansene som har uttalt seg om spørsmålet, er enig i at det er behov for lovendringer, og slutter seg i hovedsak til departementets begrunnelse.

Forsvarergruppen av 1977, Norsk forening for kriminalreform (KROM) og Rettspolitisk forening er kritiske og mener bl.a. at det ikke foreligger noe dokumentert behov for lovendringer nå.

Departementet viser til avveiningen av de kryssende hensyn som er gjengitt i proposisjonen, men fastholder likevel at det er behov for snarlige lovendringer. Selv om problemstillingen har vært kjent i en årrekke, har kjennelsen fra Høyesteretts kjæremålsutvalg i den såkalte heroinsaken presisert rettstilstanden på en måte som gjør at lovgivningsbehovet er

blitt atskillig mer markert. Departementet legger vekt på at de lovendringene som nå foreslås, også vil føre til en sterkere domstolskontroll med en side ved politiets og påtalemyndighetens virksomhet som i dag i liten grad er gjenstand for slik kontroll.

Arbeidet med lovforslaget har vist at det reiser seg vanskelige og prinsipielle problemstillinger som det bør arbeides videre med, også etter at departementet nå fremmer et lovforslag som avhjelper det umiddelbare behovet for å beskytte politiets informasjonskilder. Departementet vil derfor etter at Pedersen-utvalget, som vurderer forebyggende politimetoder, og Lund-utvalget, som vurderer regler av betydning for rikets sikkerhet mv., har avgitt sine utredninger, oppnevne et eget utvalg for å etterkontrollere lovendringene som nå foreslås.

4.2 Særlig om forholdet til forsvareren

Sammendrag

Et sentralt spørsmål er om begrensningene skal gjelde bare for den siktede eller om de også skal kunne gjelde for forsvareren. Behovet for å gjøre begrensninger er størst i forhold til den siktede. Men behovet kan også gjøre seg gjeldende overfor forsvareren. Departementet foreslo derfor i høringsutkastet at det bør være adgang til å nekte forsvareren tilgang til opplysninger som politiet har. Det ble fremhevet som en forutsetning at dette gjennomføres på en måte som ikke medfører vesentlige betenkeligheter av hensyn til den siktedes forsvar.

En rekke av høringsinstansene som har uttalt seg om spørsmålet, støtter departementets forslag, men flere domstoler er skeptiske til å begrense forsvarerens rett til dokumentinnsyn.

Departementet mener at det er risiko for uaktsomme eller forsettlige lekkasjer fra enkelte forsvarere som må tas alvorlig. Og uansett hvor stor denne risikoen er, må en ta tilstrekkelig hensyn til at de som har opplysninger å gi, ofte ikke anser beskyttelsen god nok dersom forsvareren får tilgang på opplysningene. Dette kan på lengre sikt føre til at politiet ikke mottar viktig informasjon og dermed blir dårlig rustet til å bekjempe harde og lukkede forbrytermiljøer. Departementet fastholder på denne bakgrunnen at det bør være en adgang til å begrense også forsvarerens innsynsrett.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Gunn Karin Gjøl, Anne Hellen Rui og Knut Storberget, fra Høyre, lederen Trond Helleland, Carsten Dybevig og Linda Cathrine Hofstad, fra Fremskrittspartiet, Jan Arild Ellingsen og André Kvakkestad, fra Kristelig Folkeparti, Einar Holstad og Finn

Kristian Marthinsen, og fra Sosialistisk Venstreparti, Inga Marte Thorkildsen, viser til at Stortinget de siste årene har vedtatt flere lovendringer for å bekjempe bruken av trusler og vold mot kilder, informanter og vitner i straffesaker. I Innst. O. nr. 78 (1999-2000) ble det vedtatt en rekke lovtiltak for å beskytte aktørene i straffesaker mot trusler og represalier. Høsten 2002 ble det vedtatt lovendringer som i særlige tilfeller gir trusselutsatte adgang til å benytte fingerte personopplysninger, jf. Innst. O. nr. 36 (2002-2003), og som kan bidra til ytterligere å styrke sikkerheten til aktører i alvorlige straffesaker.

Komiteen er kjent med at mye tyder på at forbrytere i større grad enn tidligere utøver vold eller truer med å utøve vold overfor kilder, informanter og vitner i straffesaker. Komiteen har merket seg politidistriktenes tilbakemelding om at vold mot informanter er et økende problem, og at man ser et sterkt behov for tiltak som kan være med på å beskytte kilder og informanter mot trusler og skader. Samtidig er det vanskelig å stadfeste hvor omfattende trusler og vold faktisk er, fordi slike saker svært sjelden blir anmeldt og ikke alltid kommer til politiets kunnskap.

Komiteen viser til problemstillingene som var oppe i den såkalte "heroinsaken", jf. kjennelse 5. september 2002 fra Høyesteretts kjæremålsutvalg, jf. Rt. 2002 s. 1049. Denne saken har vist ytterligere behov for tiltak som kan beskytte politiets kilder og informanter.

Komiteen mener det er svært alvorlig dersom rettssamfunnet kan komme til å mislykkes i straffeforfølgningen mot en mistenkt fordi vitner ikke tør stå frem med det de vet. Et grunnleggende trekk ved vårt strafferettssystem er, som Regjeringen påpeker, at lovbrutere skal stilles til ansvar overfor samfunnet. Vitner, informanter og politiets arbeid, blant annet med infiltrasjon av miljøer, er i mange tilfeller helt avgjørende for at man skal få kjennskap til alvorlige forbrytelser, særlig innenfor den organiserte kriminaliteten.

Det er etter komiteens oppfatning en alvorlig svekkelse av allmennhetens tillit til rettspleien dersom lovbrutere går fri fordi man ikke er i stand til å ivareta informanters sikkerhet. Samfunnet må til enhver tid ha tilstrekkelige virkemidler for å hindre bruk av vold og trusler, og virkemidler som sikrer en effektiv etterforskning og straffeforfølgning av lovbrutere.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti mener det er gledelig at Regjeringen har handlet raskt etter at lovendringsbehovet ble tydelig som følge av Høyesteretts kjæremålsutvalgs kjennelse, og flertallet mener Regjeringens for-

slag til lovendringer vil bidra til å styrke samfunnets evne til å avdekke og bekjempe alvorlig kriminalitet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti er opptatt av å få et lovverk som både kan beskytte vitner, kilder og informanter på en effektiv og god måte og som kan bidra til økt kontroll med politiets metoder. Disse medlemmer deler departementets syn på nødvendigheten av å foreta lovendringer som forhindrer at alvorlige straffesaker blir henlagt av hensyn til kilder og informanters sikkerhet.

Disse medlemmer mener at forslagene i Ot.prp. nr. 24 (2002-2003) burde vært gjenstand for en langt grundigere vurdering enn hva som har vært tilfelle fra Justisdepartementets side. Behovet for å vise handlekraft har etter disse medlemmers syn gått på bekostning av en god saksbehandling og gjennomtenkte forslag, noe departementet selv langt på vei innrømmer. Ved å foreslå disse lovendringene såpass raskt etter en konkret hendelse, nemlig avgjørelsen i den såkalte heroinsaken, gis det dessuten et inntrykk av at dersom de foreslåtte endringene gjaldt som norsk lov før den aktuelle saken ble behandlet i norske domstoler i fjor, så ville saken ha fått et annet utfall enn det Høyesteretts kjæremålsutvalg kom fram til den 5. september 2002. Det er det ikke mulig å fastslå. Departementet uttaler selv i brev 7. mars 2003 til Justiskomiteen at man ikke har detaljkunnskap nok om denne saken til at man kan slå fast at kjæremålsutvalget ville ha kommet til en annen konklusjon dersom departementets forslag var en realitet.

Disse medlemmer mener videre det er både uakseptabelt og uansvarlig å operere med en høringsfrist på fem dager for en sak som har så store prinsipielle implikasjoner som denne. At departementet selv innså dette og derfor valgte å utvide fristen til fire uker, bidro til å gjøre prosessen mer forsvarlig. Ikke desto mindre er fire uker en svært kort frist for et forslag som vil innebære prinsipielle endringer på strafferettsområdet. Disse medlemmer vil videre vise til at Riksadvokaten, som har foreslått omfattende endringer til departementets forslag, på første side i sin høringsuttalelse skriver følgende:

"Høringsbehandlingen ved Riksadvokatembetet har også vist at det er en betydelig utfordring å utforme en god og hensiktsmessig lovregulering, hvilket er årsaken til at vår uttalelse avgis noen dager etter fristen."

Riksadvokaten har flere forslag til endringer til den framlagte proposisjonen. Disse forslagene har Justisdepartementet valgt å se bort fra, da det etter departementets mening er avgjørende at endringene trer i kraft så raskt som mulig:

"Riksadvokatens forslag fortjener etter departementets mening å bli grundig vurdert, men reiser spørsmål som vil kreve ytterligere utredning og en egen høring. Samtidig er det etter departementets mening behov for snarlige lovendringer. Departementet har derfor valgt å arbeide hurtig med et lovforslag som vil avhjelpe det behovet for lovendring som er påvist etter at Høyesteretts kjæremålsutvalg avsa sin kjennelse i den såkalte heroinsaken 5. september 2002."

Disse medlemmer mener dette er svært betenkelig og at departementet klart innrømmer at hastverket har resultert i en svært dårlig saksbehandling. Like betenkelig er det at komiteens flertall, herunder regjeringspartiene, går imot forslaget fra sin egen statsråd og velger å likevel fremme deler av Riksadvokatens forslag som nye lovendringer. *Dette gjør man uten at det konkrete forslaget har vært på høring*, noe Justisdepartementet faktisk mener er påkrevet. Riksadvokaten skriver dessuten i sin høringsuttalelse at:

"For det tilfellet at Justisdepartementet velger å foreslå en ordning i tråd med Riksadvokatens forslag, må det derfor gjennomføres en høring i politi og påtalemyndighet, samt i alle fall utvalgte domstoler, om de praktiske konsekvenser og mulige motforestillinger."

Riksadvokaten påpeker også at virkningene av Høyesteretts kjæremålsutvalgs kjennelse av 5. september 2002 – så langt – ikke er mer påtrengende enn at man bør ta seg tid til den ekstra kvalitetssikring det innebærer at sentrale høringsinstanser gis anledning til å uttale seg på ny.

Disse medlemmer mener på denne bakgrunn at det eneste forsvarlige i denne saken er å sende proposisjonen tilbake til departementet for ny og grundig vurdering, og det fremmes forslag i tråd med dette.

5. HVILKE LOVREGLER BØR ENDRES?

Sammendrag

De fleste høringsinstansene er enige i at det er behov for å endre loven slik at det blir større adgang til å nekte den siktede og eventuelt forsvareren innsyn i opplysninger som påtalemyndigheten har, og til å avskjære bevis. Det neste spørsmålet er hvilke lovregler som bør endres. I proposisjonsutkastet som ble sendt på høring, skisserte departementet to forskjellige muligheter; enten å endre reglene om anonym vitneførsel eller å endre de alminnelige regler om dokumentinnsyn og bevisavskjæring.

Reglene om anonym vitneførsel skal ivareta flere av de hensyn som det etter departementets syn er en særlig grunn til å beskytte hensynet til kilder og informanters sikkerhet og hensynet til gjenbruk av po-

litifolk som deltar skjult i etterforskningen. Derimot kan anonym vitneførsel ikke besluttes for å verne om politiets metodebruk, opplysninger i andre saker eller samarbeidet med utenlandske myndigheter. Man kan vanskelig endre reglene om anonym vitneførsel for å verne slike interesser. I Ot.prp. nr. 40 (1999-2000), der reglene om anonym vitneførsel ble foreslått, pekte departementet flere steder på at reglene ville få et begrenset anvendelsesområde: Anonym vitneførsel har ikke noe for seg i saker hvor den siktede vil kunne slutte seg til hvem vitnet er.

Departementet foreslo i høringsutkastet å gjøre unntak i reglene om dokumentinnsyn og bevisførsel. Departementet mente at endringene i tilfelle må gjelde alle bestemmelser som regulerer adgangen til dokumentinnsyn. Reglene om dokumentinnsyn under etterforskningen kan danne hovedstammen i de nye reglene om unntak fra dokumentinnsyn. § 242 om innsyn under etterforskningen er imidlertid forholdsvis omfattende allerede i dag. Det nye unntaket kan vanskelig formuleres i få ord. Derfor foreslo departementet at unntaket tas inn i en ny § 242 a, fremfor å belaste § 242 med mer lovtekst. Av samme grunn mente departementet at det bør gis en ny § 292 a om avskjæring av bevisførsel. I §§ 28, 264 og 267 om dokumentinnsyn i avsluttede saker og i pågående saker der det er tatt ut tiltale, kan man langt på vei nøye seg med å ta inn henvisninger til reglene om dokumentinnsyn under etterforskningen.

Ingen av høringsinstansene går inn for at lovendringene bør gjøres i reglene om anonym vitneførsel. De som går inn for endringer, legger forutsetningsvis til grunn at endringene bør skje i reglene om dokumentinnsyn og bevisavskjæring.

Komiteens merknader

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, støtter Regjeringens forslag om at lovendringene bør forankres i reglene om dokumentinnsyn og bevisavskjæring, og ikke i reglene om anonym vitneførsel. Etter flertallets oppfatning er ikke anonym vitneførsel alene egnet til å ivareta sikkerheten til vitner, kilder, informanter og polititjenestemenn. Dette skyldes blant annet at det kriminelle miljøet i Norge er forholdsvis lite, og at siktede kan være i stand til å slutte hvem vitnet er ut fra andre sammenhenger. Regjeringen påpeker også behovet for å verne om politiets metodebruk, opplysninger om andre saker og samarbeidet med utenlandske myndigheter. I en tid med stadig mer grenseoverskridende kriminalitet og med organisert kriminalitet som ofte har forbindelser til flere land, vil flertallet også understreke betydningen av dette. Lovendringer som åpner for unntak fra reglene om dokumentinnsyn og bevisførsel vil, som Regjeringen på-

peker, kunne beskytte alle sider ved det å etterforske og forebygge kriminalitet, og vil omfatte flere forhold enn det som dekkes av anonym vitneførsel. Flertallet vil understreke at internasjonalt politisamarbeid, særlig for bekjempelse av grenseoverskridende organisert kriminalitet og terrorisme, nødvendiggjør utveksling av etterretningsinformasjon som det i en eventuell senere straffesak, ikke uten videre bør gis innsyn i. Har norsk politi mottatt slik informasjon fra et annet lands politimyndigheter uten sikte på en konkret straffesak, bør slik informasjon kunne holdes fortsatt fortrolig, hvis ikke vedkommende land vil frigi informasjonen. Innhentes informasjonen med sikte på en straffesak, vil slik informasjon følge de vanlige regler om innsyn, hvis ikke forslaget regler om unntak får anvendelse.

Dersom lovendringene skal ha den ønskede effekt, særlig i forhold til at kilder og informanter skal føle seg trygge på at deres identitet forblir ukjent, er det etter flertallets syn den beste løsningen at det også er adgang til å nekte forsvareren tilgang til opplysninger som politiet måtte ha.

Flertallet ser at lovforslagene har reist mange vanskelige prinsipielle problemstillinger, og er tilfreds med at Regjeringen vil oppnevne et eget utvalg for å etterkontrollere betydningen av lovendringene. Det er her særlig viktig at man ser på om siktedes rettssikkerhet har blitt svekket som følge av lovendringene.

Flertallet vil understreke at unntak fra dokumentinnsyn for siktede og hans forsvarer må være i samsvar med våre folkerettslige forpliktelser. Av særlig betydning er EMK, hvor rett til dokumentinnsyn for siktede og forsvarer først og fremst utledes av art. 6 nr. 1 og 6 nr. 3 bokstav b. Menneskerettsdomstolen har imidlertid i flere rettsavgjørelser åpnet for unntak for slikt innsyn på grunn av behovet for å beskytte politimetoder, vitner mot represalier og hensynet til rikets sikkerhet, så fremt unntakene er strengt nødvendige og ulempene ved unntakene i tilstrekkelig grad oppveies av prosessuelle rettigheter og regler.

6. NÆRMERE OM UTFORMINGEN AV LOVENDRINGENE

6.1 Vilkår for å gjøre unntak fra retten til dokumentinnsyn og bevisførsel

Sammendrag

Departementet mener at vilkårene for å nekte innsyn i dokumenter og for å avskjære bevisførsel bør være de samme. I hovedsak vil det dreie seg om de samme typer av opplysninger. Bare måten å skaffe dem på varierer. Videre fant departementet det klart at unntaket fra reglene om dokumentinnsyn bare bør

gjelde for opplysninger som påtalemyndigheten ikke vil påberope som bevis i saken.

Ingen av høringsinstansene som har uttalt seg om den nærmere utformingen av de foreslåtte unntaksreglene, har kommet med innvendinger mot disse utgangspunktene, og departementet legger utgangspunktene til grunn for forslagene til lovendringer. I samsvar med dette foreslår departementet at bevisavskjæringsregelen i straffeprosessloven § 292 a begrenses til å gjelde for "forhold som påtalemyndigheten ikke vil påberope som bevis i saken".

I proposisjonsutkastet som ble sendt på høring, foreslo departementet også at loven særskilt bør angi i hvilke situasjoner adgangen til innsyn eller bevisførsel kan begrenses. I forslaget som ble sendt på høring, ble de aktuelle grunnene formulert slik:

"Unntak fra retten til dokumentinnsyn eller bevisførsel kan gjøres hvis det - om innsyn gis - kan være fare

- for en alvorlig forbrytelse mot noens liv, helse eller frihet,
- for at muligheten for en person til å delta skjult i etterforskningen av andre alvorlige saker, blir vesentlig vanskeliggjort,
- for at muligheten for politiet til å forebygge eller etterforske alvorlige forbrytelser blir vesentlig vanskeliggjort fordi informasjon om andre straffesaker eller om politiets metodebruk blir kjent, eller
- for at politiets samarbeid med et annet lands myndigheter blir vesentlig vanskeliggjort."

Bare få høringsinstanser uttaler seg nærmere om disse kriteriene.

Departementet peker på at forslaget innebærer at innsyn og bevisførsel kan nektes også om forhold som kan ha betydning for skyldspørsmålet eller straffespørsmålet så lenge det ikke er vesentlig betenkelig av hensyn til den siktedes forsvar. På denne bakgrunnen mener departementet at det er viktig å holde fast ved utgangspunktet om at det er unntak fra retten til dokumentinnsyn og bevisførsel som krever en begrunnelse. Etter departementets oppfatning bør det heller ikke være opp til påtalemyndigheten alene å vurdere om hensynene som taler for å nekte dokumentinnsyn eller avskjære bevis, er tilstrekkelig tungtveiende. Det er også av hensyn til våre folkerettslige forpliktelser viktig å holde fast ved disse utgangspunktene. Departementets forslag er utformet i tråd med dette.

I proposisjonsutkastet understreket departementet videre at siden det er tale om å gjøre begrensninger i viktige prinsipper, bør dokumentinnsyn og bevisførsel bare kunne nektes når det er *strengt nødvendig*. Et slikt krav er stilt av Menneskerettsdomstolen i flere saker.

Det er få høringsinstanser som uttaler seg om dette spørsmålet.

Departementet finner i lys av høringen ikke grunn til å endre forslaget på dette punktet. Departementet legger særlig vekt på at EMK synes å kreve at nektelse av innsyn må være strengt nødvendig og på at det for den siktede kan være sentralt å få kjennskap også til materiale som påtalemyndigheten ikke påberoper som bevis.

Departementet foreslo i proposisjonen at reglene om unntak fra dokumentinnsyn og om avskjæring av bevis avgrenses ved et generelt strafferammekrav. I lovforslaget som ble sendt på høring, var det på dette punktet gitt to alternative utforminger. Alternativ I omfattet forbrytelser med en strafferamme på fengsel i 10 år eller mer og forbrytelser som nevnt i straffeloven § 130 a om anonym vitneførsel. Alternativ II omfattet forbrytelser med en strafferamme på fengsel i 5 år eller mer.

Det er ulike syn blant høringsinstansene på hvilket alternativ som bør velges.

Flere høringsinstanser mener også at en bør la unntaksreglene favne videre enn både alternativ I og alternativ II. Riksadvokaten og Oslo statsadvokatembeter mener at det ikke bør knyttes noen strafferammebegrensning til de reglene som nå foreslås om begrensninger i den siktedes og forsvarerens krav på dokumentinnsyn og bevisførsel.

Departementet holder fast ved at det i utgangspunktet bør være et vilkår at det dreier seg om straffbare handlinger av en viss alvorlighetsgrad. Selv om de øvrige vilkårene for å gjøre unntak fra innsynsretten er strenge, vil det være å gå for raskt frem å la de nye reglene få helt generell anvendelse. Et av de alternativene som kan danne grunnlag for å gjøre unntak, står likevel i en særstilling, nemlig alternativet om at innsyn kan nektes dersom det er fare for en alvorlig forbrytelse mot noens liv, helse eller frihet. I et slikt tilfelle vil det etter forholdene kunne virke støtende om påtalemyndigheten må velge mellom å beskytte den som gir informasjon og å innstille strafforfølgningen, fordi den siktedes handling knyttes til en så lav strafferamme at de nye reglene ikke er anvendelige. Departementet går derfor inn for at vilkåret om strafferamme ikke skal gjelde for forslaget til § 242 a første ledd bokstav a. For øvrig har departementet i lys av høringen kommet til at unntaksreglene i utgangspunktet bør gjelde i saker om forbrytelser som kan medføre en straff av fengsel i 5 år eller mer.

Samtidig ser departementet at det kan være et særskilt behov for å kunne anvende unntaksreglene også i enkelte andre tilfeller. På bakgrunn av uttalelsen fra Politidirektoratet i høringsrunden, synes det å være et særlig behov for å la unntaksreglene få anvendelse i saker som gjelder overtredelse av straffeloven § 162 første ledd, og departementet følger opp dette.

Departementet er enig med Politiets sikkerhetstjeneste (PST) i at de hensyn som taler for å gjøre unntak fra reglene om dokumentinnsyn og bevisførsel, gjør seg generelt gjeldende for saker etter straffeloven kapitlene 8 og 9 og eksportkontrollloven § 5. Departementet mener derfor at en på dette spesielle området ikke bør skille mellom forbrytelser med en strafframme på fengsel inntil 5 år eller mer og forbrytelser med en lavere strafferamme.

Departementet finner i denne omgangen ikke grunn til å gjøre andre unntak. Slike unntak bør heller vurderes når reglene har virket en stund - i forbindelse med etterkontrollen.

I proposisjonsutkastet understreket departementet at det bør være et vilkår for å nekte innsyn og bevisførsel at det *ikke medfører vesentlige betenkeligheter av hensyn til den siktedes forsvar*. I dette ligger hovedsakelig at innsyn ikke kan nektes hvis dokumentene eller vedkommende vitneforklaring vil kunne avdekke forhold som kan føre til at den siktede blir frifunnet eller får nedsatt straff, for eksempel fordi det har foregått ulovlig provokasjon eller bevis har blitt ervervet på ulovlig måte.

De av høringsinstansene som går nærmere inn på dette kriteriet, mener at det er behov for å klargjøre hva som ligger i formuleringen "vesentlige betenkeligheter av hensyn til forsvaret".

Departementet har funnet det mest hensiktsmessig å beholde kriteriet "vesentlige betenkeligheter av hensyn til forsvaret" i den foreslåtte lovteksten. Dette skyldes særlig at dette vurderingstemaet i større grad enn de alternative forslagene som er fremmet under høringen, åpner for en forholdsmessig totalvurdering, som er nødvendig for at intensjonen med lovforslaget skal kunne bli gjennomført i praksis.

Komiteens merknader

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, mener det bør stilles strenge krav til i hvilke situasjoner loven skal åpne for en begrensning i adgangen til innsyn eller bevisførsel for en siktet. Flertallet støtter forslaget om at unntaket fra reglene om dokumentinnsyn bare bør gjelde for opplysninger som påtalemyndigheten ikke vil påberope som bevis i saken.

Regjeringen foreslår at loven særskilt bør angi i hvilke situasjoner adgangen til innsyn eller bevisførsel kan begrenses, og flertallet slutter seg til dette. Fordi lovforslaget vil føre til begrensninger i viktige prinsipper, er flertallet enig i at reglene bare bør få anvendelse når det er strengt nødvendig. Dette synes også å være i samsvar med våre folkerettslige forpliktelser etter EMK.

Flertallet er enig i Regjeringens vurdering av at det bør være et vilkår at det dreier seg om straffba-

re handlinger av en viss alvorlighetsgrad, og en avgrensning med utgangspunkt i strafferammen synes hensiktsmessig. Flertallet støtter forslaget om at unntaksreglene først og fremst skal gjelde i saker om forbrytelser som kan medføre en straff av fengsel i 5 år eller mer.

Flertallet har merket seg at Regjeringen foreslår at vilkåret om strafferamme ikke skal gjelde for forslaget til § 242 a første ledd bokstav a. At innsyn kan nektes uavhengig av strafferamme dersom det er fare for en alvorlig forbrytelse mot noens liv, helse eller frihet, vil etter flertallets syn langt på vei fange opp de tilfeller som flere av høringsinstansene påpeker i tilknytning til avgrensningen i strafferammen. Dersom det antas å være en fare for noens liv, helse eller frihet vil det være grunn til å vurdere å begrense innsynet også i saker med lavere strafferamme.

Flertallet mener gode grunner taler for at unntaksreglene også skal kunne anvendes ved overtredelser av straffeloven § 162 første ledd, og støtter departementets forslag på dette punktet. Flertallet har videre merket seg at Regjeringen vil komme med forslag om en egen straffebestemmelse som retter seg mot organisert kriminalitet, og at en forhøyelse av strafferammene i forbindelse med dette, kan føre til at unntaksbestemmelsene vil få et videre anvendelsesområde.

Flertallet støtter Regjeringen i at de hensyn som taler for å gjøre unntak fra reglene om dokumentinnsyn og bevisførsel gjør seg generelt gjeldende for saker etter straffeloven kapitlene 8 og 9 og eksportkontrollloven § 5. Flertallet er derfor tilfreds med at det foreslås å ikke skille mellom forbrytelser med strafferamme på 5 år eller mer og forbrytelser med en lavere strafferamme på dette spesielle område.

Flertallet anser imidlertid at den generelle økning i strafferamme for seriesaker bør få betydning. Øvre strafferamme for et enkelt tyveri er 3 års fengsel, men 6 år etter de nye reglene om sammenstøt i strl. § 62 første ledd. I flere av disse sakene kan det være et organisert kriminelt miljø som står bak. Flertallet ser behovet for å unngå at personer bak organisert kriminell aktivitet spekulerer i å utføre lovbrudd som i seg selv ikke når opp til en strafferamme på 5 år. Flertallet ser det som spesielt problematisk at dette er kriminalitet der barn og ungdom kan rekrutteres. Det kan fremstå som sannsynlig at bruk av trusler og represalier har en vel så stor effekt overfor barn og unge som overfor voksne personer. På denne bakgrunn vil det være nødvendig å la sammenstøt av lovbrudd også kunne medføre bruk av disse regler. Flertallet går derfor inn for at ordene "eller sammenstøt" utgår i forslaget til ny § 242 a annet ledd annet punktum. Det understrekes at sam-

menstøtene i så måte må være av et ikke ubetydelig omfang.

Flertallet vil ikke utelukke at det i fremtiden vil være et behov for flere unntaksregler, og mener det er naturlig å vurdere dette i forbindelse med etterkontrollen av lovendringene.

Flertallet viser til at Regjeringen foreslår at unntak fra innsyn ikke kan besluttes dersom det vil medføre "vesentlige betenkeligheter av hensyn til den siktedes forsvar". I dette ligger det at innsyn ikke kan nektes hvis dokumentene eller vitneforklaring vil kunne avdekke forhold som kan føre til at siktede blir frifunnet eller får nedsatt straff, som følge av for eksempel ulovlig ervervet bevis eller ulovlig provokasjon. Flertallet har merket seg at enkelte av høringsinstansene mener at formuleringen bør presiseres eller klargjøres i lovteksten. Flertallet mener Regjeringens forslag gir et godt grunnlag for en forholdsmessig totalvurdering, og finner ikke grunn til å foreta ytterligere presiseringer av hva som ligger i kriteriet i selve lovteksten.

6.2 Kompetansespørsmål

Sammendrag

I proposisjonsutkastet la departementet til grunn at kompetansen til å beslutte unntak fra dokumentinnsyn og bevisførsel bør legges til domstolene. Nektelse bør ikke kunne besluttes av påtalemyndigheten alene. Ordningen er den samme i dag etter de generelle reglene om å nekte dokumentinnsyn og om å avskjære bevis. Også Den europeiske menneskerettsdomstol har pekt på at en fremgangsmåte der påtalemyndigheten selv avgjør spørsmålet om å gi den siktedes forsvarer tilgang til informasjon, ikke er forenlig med kravene i EMK. Aksepterer den siktede og forsvareren at det gjøres visse unntak fra retten til dokumentinnsyn i den enkelte saken, skulle det derimot ikke være nødvendig å bringe saken inn for retten. Slik er ordningen også i dag.

I høringsrunden var Riksadvokaten positiv til at kompetansen til å beslutte unntak fra dokumentinnsyn eller bevisføring legges til domstolene. Riksadvokaten skisserer i sin høringsuttalelse et alternativt system for hvordan domstolsbehandlingen skal skje.

Departementet påpeker i sin vurdering at høringen etterlater et klart inntrykk av at det er den beste løsningen å la domstolene avgjøre om påtalemyndighetens begjæring skal tas til følge, og det har ikke vært aktuelt å vurdere nærmere om spørsmålet i stedet bør avgjøres av et annet organ.

Komiteens merknader

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, mener at en domstolskontroll av spørsmålet om å nekte innsyn er en svært viktig retts-

sikkerhetsgaranti, og det vil føre til økt kontroll med påtalemyndighetens vurderinger av hvilke opplysninger som bør gis til den siktede og forsvareren. Flertallet antar også at dette vil sikre klare rutiner hos politiet om bruk av informanter og etterforskningsmetoder, og åpner for økt kontroll av politiets bruk av slike virkemidler.

6.3 Oppnevning av en særskilt advokat i behandlingen av påtalemyndighetens begjæring om å begrense dokumentinnsyn eller avskjære bevisførsel

Sammendrag

Departementet gikk i proposisjonsutkastet inn for at det åpnes adgang til å nekte forsvareren tilgang til opplysninger om forhold som påtalemyndigheten ikke vil påberope som bevis. En forutsetning var imidlertid at dette gjøres på en måte som ikke medfører vesentlige betenkeligheter av hensyn til den siktedes forsvar. Oppnevning av en særskilt advokat, som den siktede ikke får kjennskap til, kan gjøre en slik ordning mer betryggende. Departementet gikk derfor i forslaget som ble sendt på høring, inn for at straffeprosessloven § 100 a utvides til også å omfatte saker som behandles etter straffeprosessloven §§ 242 a, 264 sjette ledd, 267 første ledd tredje punktum og 292 a. Departementet reiste spørsmål om advokater som skal oppnevnes etter de nye reglene, bør trekkes fra et særskilt utvalg og ga uttrykk for at de forhold som begrunner oppnevning av en særskilt "forsvarer", også kan tale for at oppnevningen skjer fra et særskilt utvalg av advokater. Departementet foreslo derfor at det føyes til et nytt siste punktum i straffeprosessloven § 102 annet ledd, slik at Kongen ved behov kan gi nærmere regler om hvordan retten skal gå frem ved oppnevning av særskilt "forsvarer" etter reglene i § 100 a.

Høringsinstansene er delt i synet på om det er noen god løsning å innføre en ordning med oppnevning av en særskilt advokat. Skillelinjene følger stort sett uenigheten om det bør være adgang til å begrense også forsvarerens innsynsrett.

Departementet har merket seg at høringsinstansene er delt i synet på forslaget om å oppnevne en særskilt advokat i behandlingen av påtalemyndighetens begjæring om å begrense dokumentinnsyn eller å avskjære bevisførsel. Det fremste motargumentet er at oppnevning av en særskilt advokat ikke kan gi et best mulig forsvar i spørsmålet om begrensning av dokumentinnsyn eller bevisførsel. Dette er et hensyn av stor vekt. Men slik lovforslaget for øvrig er utformet, er det etter departementets oppfatning ikke noen avgjørende innvending. Oppnevningen av en særskilt advokat må ses i lys av at retten vil foreta en selvstendig gjennomgåelse av etterforskningsdokumentene, og ha et hovedansvar for at de strenge vilkårene for å

nekte innsyn eller bevisførsel er oppfylt. Departementet går etter dette fortsatt inn for at det skal oppnevnes en særskilt advokat. Lovutkastet er utformet i tråd med dette.

Komiteens merknader

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, mener oppnevning av en særskilt advokat vil være et viktig bidrag for å sikre rettssikkerheten ved behandlingen av påtalemyndighetens begjæring om å nekte dokumentinnsyn. Av EMK kan en ikke utlede noe krav om at det må oppnevnes en særskilt advokat for den siktede i alle slike saker, men flertallet ser det som en særlig betryggende prosessuell rettighet, og en ekstra rettssikkerhetsgaranti, at det som hovedregel skal oppnevnes en særskilt advokat for den siktede. Den siktetes interesser vil bli ivaretatt av den særskilte advokaten under rettsens behandling av begjæringen. Flertallet støtter Regjeringens forslag om at advokater som skal oppnevnes etter de nye reglene, bør trekkes fra et særskilt utvalg.

6.4 Saksbehandlingen for domstolene, overprøving og omgjøring

Sammendrag

Departementet la i høringsutkastet til grunn at en rekke av de nærmere reglene om blant annet protokollering, oppbevaring av dokumenter og utformingen av kjennelsen i saker om anonym vitneførsel kan gis tilsvarende anvendelse ved at det innarbeides henvisninger i de aktuelle reglene til forslagene i proposisjonen. Departementet foreslo videre at en kjennelse under hovedforhandlingen om dokumentinnsyn eller bevisavskjæring skal kunne påkjæres.

Selv om det ved rettskraftig kjennelse er nektet innsyn i eller bevisførsel om visse opplysninger, kan forholdene endre seg under sakens gang slik at grunnlaget for å nekte innsyn eller bevisførsel faller bort. I slike tilfeller ble det foreslått at innsyn bør gis eller bevisførsel tillates så snart retten eller påtalemyndigheten blir klar over at grunnlaget for nektelsen har falt bort. Det samme gjelder dersom det senere i saken viser seg at opplysningene har større betydning for den siktetes forsvar enn først antatt, slik at det nå må legges til grunn at nektelsen medfører vesentlige betenkeligheter av hensyn til den siktetes forsvar. En slik løsning harmonerer også best med EMK og Menneskerettsdomstolens avgjørelser. Departementet foreslo på denne bakgrunnen i høringsutkastet at muligheten til å revurdere spørsmålet skulle gå uttrykkelig frem av loven.

Det fremkom flere synspunkter i høringsrunden på forslaget til saksbehandlingsregler. Riksadvokaten mener at avgjørelsen om hvorvidt innsyn skal gis

i opplysninger som påtalemyndigheten ikke vil påberope som bevis, som hovedregel verken kan eller bør treffes av dommerne i den dømmende rett. I stedet går riksadvokaten inn for at en særskilt dommer skal avgjøre spørsmål om å nekte dokumentinnsyn eller bevisførsel. For at en slik særskilt behandling ikke skal få betydelige negative konsekvenser for fremdriften i saken, mener riksadvokaten at det må etableres en ordning som sikrer at slike spørsmål kan avklares før hovedforhandlingen i saken starter. Riksadvokaten skisserer en slik løsning.

Departementet understreker i sin vurdering at Riksadvokatens forslag fortjener å bli grundig vurdert, men dette reiser spørsmål som vil kreve ytterligere utredning og en egen høring. Samtidig har departementet sett det som viktig snarest mulig å legge frem et lovforslag som vil avhjelpe det behovet for lovendring som er påvist etter kjæremålsutvalgets kjennelse i den såkalte heroinsaken. Departementet har derfor valgt å basere lovforslaget som nå fremmes, på forslaget som ble sendt på høring. Behovet for ytterligere oppfølging av blant annet riksadvokatens forslag, vil bli ivaretatt ved at Justisdepartementet vil oppnevne et eget utvalg som kan etterkontrollere og videreutvikle reglene som nå foreslås. På denne bakgrunnen nøyer departementet i proposisjonen seg med å knytte enkelte merknader til de viktigste synspunktene fra riksadvokaten.

Når det gjelder avgjørelser om å nekte dokumentinnsyn eller bevisførsel, er departementet av den oppfatning at tungtveiende hensyn taler for å legge slike avgjørelser til fagdommerne alene, samtidig som de hensyn som med styrke taler for at også lekdommerne bør gjøres kjent med identiteten til anonyme vitner, ikke gjør seg gjeldende. Etter dette går departementet inn for at også der det under hovedforhandlingen eller ankeforhandlingen blir aktuelt å avgjøre spørsmål om å nekte dokumentinnsyn eller avskjære bevis, skal avgjørelsen tas av fagdommerne alene, uten meddommere eller lagrettemedlemmer.

Departementet ser det som en fordel om spørsmål om å nekte dokumentinnsyn eller bevisførsel i størst mulig utstrekning tas opp allerede under saksforberedelsen. At en slik begjæring behandles og avgjøres under saksforberedelsen har flere fordeler. Kjennelsen vil dermed være bindende for den dømmende rett, med mindre saken utvikler seg slik at vilkårene for å nekte innsyn eller bevisførsel ikke lenger er oppfylt. Departementet har funnet det mest hensiktsmessig å gi en egen regel om dette.

Departementet foreslår at en avgjørelse om å nekte innsyn eller bevisførsel ikke bør kunne brukes som ankegrunn, og foreslår at dette kommer klart frem i loven. Avgjørelsen vil kunne påkjæres i særskilt kjæremål i forkant av eller under hovedforhandlingen, eventuelt også ved videre kjæremål etter

straffeprosessloven § 388 første ledd nr. 3. Dessuten vil ankeinstansen kunne omgjøre kjennelsen dersom det har fremkommet nye opplysninger.

I denne omgangen foreslår ikke departementet noen preklusiv frist for påtalemyndighetens begjæring om å nekte dokumentinnsyn eller bevisførsel. Men dette er et spørsmål som bør vurderes nærmere av utvalget som oppnevnes for å etterkontrollere og videreutvikle reglene.

Komiteens merknader

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, har merket seg riksadvokatens synspunkter i høringsrunden om at avgjørelsen om å nekte dokumentinnsyn eller avskjære bevis etter de foreslåtte reglene, som hovedregel ikke bør tas av den dømmende rett. Riksadvokaten peker på flere forhold som begrunnelse for sitt standpunkt, blant annet at kildene og informantene som skal beskyttes, ikke vil anse beskyttelsen for god nok dersom lekdommerne får kjennskap til opplysningene. Flertallet mener hensynet til at vitner og informanter skal føle seg trygge på at informasjonen blir kjent for så få personer som mulig, er helt sentralt for at lovendringene skal få den ønskede effekt. Uten at de føler tilstrekkelig trygghet, er det mindre sannsynlig at de bringer videre den informasjon de måtte ha om kriminelle handlinger. Flertallet har merket seg at Regjeringen har tatt dette til følge og foreslår at avgjørelsen skal tas av fagdommerne alene.

Flertallet har grundig vurdert riksadvokatens forslag om å etablere en ordning som sikrer at spørsmål om å nekte dokumentinnsyn eller bevisførsel kan avklares før hovedforhandlingen i saken starter. Flertallet mener en uheldig konsekvens av en ordning der avgjørelsen tas av fagdommeren i den dømmende rett, er at dommeren i den konkrete saken har en annen tilgang til faktaopplysninger enn det som kommer frem i åpen rett, og som er kjent av sakens øvrige aktører. Det vil kunne være vanskelig for den dømmende rett å se helt bort fra de opplysninger man fikk kjennskap til ved behandlingen av påtalemyndighetens begjæring om å nekte innsyn. Et annet viktig moment for at spørsmål om å nekte innsyn om mulig bør avgjøres før hovedforhandlingen, er etter flertallets syn at det vil hindre forsinkelser og utsettelse av saken på grunn av dette spørsmålet. Etter flertallets oppfatning bør påtalemyndigheten derfor søke å få avklart slike spørsmål samtidig med at tiltalebeslutningen oversendes retten for berømmelse. Men i flere av den type alvorlige saker som det her gjelder, vil det kunne være etterforskning også på et senere tidspunkt, endog under selve hovedforhandlingen. I helt spesielle tilfeller vil nye opplysninger som det kan være aktuelt for den sikte-

de og forsvareren å be om innsyn i, eller som påtalemyndigheten finner grunn til å begjære unntatt fra innsyn, kunne komme til på et sent stadium. Flertallet ser det på denne bakgrunn slik at adgangen til å fremme en begjæring om nektelse av innsyn eller bevisførsel ikke kan avskjæres helt etter et gitt tidspunkt. Samtidig vil flertallet sterkt understreke at spørsmålet bør avklares så tidlig som mulig.

Flertallet foreslår på denne bakgrunn at det i straffeprosessloven kapittel 21 tas inn en ny § 272 a, der første ledd skal lyde:

"Ny § 272 a første ledd skal lyde:

Begjæring fra statsadvokaten om at den siktede og hans forsvarer kan nektes innsyn i sakens dokumenter eller om at bevis kan avskjæres etter bestemmelsene i § 242 a, § 264 sjette ledd, § 267 første ledd tredje punktum, jf. § 264 sjette ledd, eller § 292 a avgjøres av en særskilt dommer. Begjæringen bør fremsettes samtidig med oversendelsen av tiltalebeslutningen som nevnt i § 262 og som regel ikke senere enn to uker før hovedforhandlingen starter."

Flertallet ser fordeler ved forslaget om at avgjørelsen bør være bindende for den dømmende rett. Men samtidig ser flertallet at det kan være et behov for å vurdere dette annerledes dersom saken har utviklet seg slik at grunnen til å nekte innsyn eller bevisførsel er falt bort, for eksempel ved at identiteten til en politikilde allikevel er blitt kjent under saken. På denne bakgrunnen ser flertallet det slik at det bør være en adgang til omgjøring, men det bør samtidig være en viss terskel for å gjøre om en tidligere avgjørelse om bevisførsel eller innsyn. Det vesentlige må være å forhindre at nektet bevisførsel eller innsyn kan føre til at siktede urettmessig domfelles. Nektet bevisførsel eller innsyn forutsetter kjennelse etter forslagets § 242 a, og flertallet mener at den dømmende rett i utgangspunktet bør kunne ivareta en slik kontrollfunksjon på bakgrunn av kjennelsen som påtalemyndigheten fortrolig bør oversende retten. Retten bør selv kunne vurdere om den behøver å innhente materialet som ligger til grunn for kjennelsen som det eventuelt er tale om å omgjøre.

Etter dette foreslår flertallet at straffeprosessloven § 262 får et nytt fjerde ledd som bør lyde:

"§ 262 nytt fjerde ledd skal lyde:

Foreligger det kjennelse etter § 242 a i saken, og vilkårene i § 272 a annet ledd er oppfylt, skal påtalemyndigheten opplyse om det i en særskilt fortrolig forsendelse til retten med kopi av kjennelsen. Kjennelsen skal også oversendes dersom den særskilte advokaten som er oppnevnt etter § 100 a, krever det."

Flertallet foreslår at annet og tredje ledd i den nye § 272 a bør lyde:

"Ny § 272 a annet og tredje ledd skal lyde:

Dersom saken kan utvikle seg slik at opplysningene som det blir nektet innsyn i, kan bli til gunst for den siktede ved avgjørelsen av skyldspørsmålet eller straffespørsmålet, skal den særskilte dommeren i kjennelsen pålegge påtalemyndigheten å oversende kjennelsen til tingretten etter reglene i § 262 fjerde ledd. Det samme gjelder der bevisførsel blir avskåret etter § 292 a.

Kjennelse om å nekte dokumentinnsyn eller avskjære bevis etter bestemmelsene som det er vist til i første ledd, er bindende også under hovedforhandlingen, med mindre påtalemyndigheten likevel vil legge frem opplysningene eller grunnen til å nekte innsyn eller bevisførsel er falt bort og særlig tungtveiende hensyn tilsier at kjennelsen omgjøres. Rettens beslutning om ikke å omgjøre en kjennelse kan ikke påkjæres."

Flertallet foreslår videre at ordet "retten" i §§ 242 a første ledd og 292 a første ledd byttes ut med "tingretten som en enkeltstående rettshandling, jf. § 272 a" og forslaget til § 242 a tredje ledd første og annet punktum utgår (om hvem som avgjør saken i retten). Siste ledds henvisning til tredje ledd femte punktum byttes ut med tredje ledd tredje punktum.

Flertallets forslag om særskilt dommer innebærer at den dømmende rett må settes med en annen fagdommer. Flertallet forutsetter at dette blir en annen embetsdommer ved vedkommende rett og at bare unntaksvis en dommerfullmektig kan være fagdommer, selv om vilkåret for det etter straffeprosessloven § 276 fjerde ledd er oppfylt. Det bør kunne tilkalles en fagdommer etter reglene i domstoloven § 19 annet ledd.

Flertallet vil særlig understreke betydningen av at mindre domstoler med få dommerembeter benytter seg av muligheten til å tilkalle en fagdommer fra en annen tingrett eller et annet lagdømme ved beslutninger etter § 242 a.

6.5 Habilitetsspørsmål

Departementet ga i proposisjonsutkastet uttrykk for at det i noen saker kan tenkes å oppstå habilitetsproblemer dersom den eller de samme dommerne i en sak både beslutter å nekte dokumentinnsyn eller bevisførsel og senere beslutter bruk av tvangsmidler eller pådømmer saken. En annen sak er at retten i de tilfeller der også forvareren nektes dokumentinnsyn, eller der bevisførsel nektes, vil ha opplysninger i saken som forvareren ikke kjenner til. Underbygger opplysningene påtalemyndighetens påstand om

skyld, plikter retten likevel å se bort fra opplysningene. Man har likevel ingen absolutte garantier for at ikke opplysningen ubevisst vil påvirke dommerens vurdering av bevisene. Fordi slike situasjoner allerede fanges opp av de alminnelige inhabilitetsreglene foreslo departementet i høringsutkastet ingen særskilte regler om inhabilitet.

Det fremkommer flere synspunkter på habilitetsspørsmålene i høringsrunden.

Departementet er fortsatt av den oppfatning at de alminnelige habilitetsreglene i domstoloven vil være tilstrekkelige i tilfeller der dommerens upartiskhet kan trekkes i tvil.

6.6 Særregler for det tilfelle at påtalemyndighetens begjæring ikke tas til følge

I proposisjonsutkastet pekte departementet på at det vil kunne oppstå situasjoner der retten gir forvareren medhold i kravet om innsyn eller bevisførsel selv om sterke grunner taler for å imøtekomme påtalemyndighetens begjæring. Departementet foreslo derfor at det ble gjort klart at påtalemyndigheten har et valg mellom å oppfylle kjennelsen som pålegger innsyn, og å innstille strafforfølgningen.

Departementet foreslo videre en ny bestemmelse i § 74 om at forfølgningen kan tas opp på ny dersom grunnen til å nekte innsyn eller bevisførsel har opphørt.

Har påtalemyndigheten frafalt saken etter at hovedforhandling er begynt, fordi straff ikke kan anvendes på forholdet eller på grunn av bevisets stilling, skal retten avsi frifinnelsesdom. Når frifinnelsesdommen er rettskraftig, vil påtalemyndigheten være henvist til reglene om gjenopptagelse av straffesaker om den ønsker å ta opp igjen forfølgningen. Heller ikke disse reglene passer så godt når forfølgningen innstilles for å avverge at sensitive opplysninger blir gitt videre til den siktede og forvareren. Departementet foreslo derfor at saken skal heves i slike tilfeller, jf. utkastet til § 73 første ledd nytt annet punktum.

Innstilles saken etter at dom har falt i første instans, er det behov for særregler. Da må hevingen kombineres med at underinstansens dom oppheves. En slik løsning passer best dersom førsteinstansens dom er fellende. Dersom førsteinstansen har frifunnet den siktede, står spørsmålet i en annen stilling. Å heve saken og oppheve den frifinnende dommen kan være betenkelig, blant annet av hensyn til uskyldspresumsjonen. Departementet foreslo derfor at bare en fellende dom, og ikke en frifinnelsesdom, skal oppheves som følge av at påtalemyndigheten velger å innstille forfølgningen etter at retten har avvist en begjæring om å nekte dokumentinnsyn eller avskjære bevis.

Av høringsinstansene er det bare *Politidirektoratet* som uttaler seg særskilt om departementets forslag på dette punktet.

På bakgrunn av høringen har departementet ikke funnet grunn til å gjøre vesentlige endringer i forslagene som ble fremsatt i proposisjonsutkastet.

6.7 Forholdet til en senere sak om erstatning etter strafforfølgning

Spørsmål om å nekte innsyn eller bevisførsel kan også tenkes å oppstå i en sak om erstatning etter strafforfølgning. I høringsutkastet la departementet til grunn at formålet bak lovforslaget i proposisjonsutkastet og sammenhengene i regelverket tilsier at dersom det i straffesaken er avsagt kjennelse som nekter innsyn eller avskjærer bevisførsel, så må denne kjennelsen legges til grunn også under behandlingen av erstatningskravet. Og dersom spørsmålet om bevisførsel eller spørsmålet om innsyn i de aktuelle opplysningene først reises under saken om erstatning etter strafforfølgning, må det være adgang for påtalemyndigheten til å fremme en begjæring på tilsvarende måte som det kunne vært gjort i straffesaken.

Av høringsinstansene er det bare *Riksadvokaten* og *Politidirektoratet* som uttaler seg særskilt om disse spørsmålene.

Departementet mener at reglene bør utformes slik at den informasjonen som vernes av de nye reglene, ikke utilsiktet kan bli gjort kjent for den siktede i en etterfølgende sak om erstatning etter strafforfølgning. Dette oppnås best dersom reglene om å nekte dokumentinnsyn og bevisførsel gjelder tilsvarende så langt de passer i spørsmålet om erstatning.

Både etter de gjeldende reglene om erstatning etter strafforfølgning og etter forslaget til nye regler, er det adgang til å sette erstatningen ned eller la den helt falle bort dersom siktede har medvirket til skaden. Behovet for å unngå at reelt sett skyldige personer eller personer som motarbeider oppklaringen av straffesaker får erstatning, kan også gjøre seg gjeldende i saker der forfølgningen har blitt innstilt i medhold av forslaget til § 242 a. De gjeldende reglene og i forslaget i Ot.prp. nr. 77 (2001-2002) er imidlertid ikke utformet med tanke på en slik situasjon. Departementet foreslår derfor en ny regel om helt eller delvis bortfall av erstatning som kan anvendes i de tilfellene der strafforfølgningen er innstilt etter forslaget til § 242 a. En tilsvarende tilføyelse foreslås i reglene som ble foreslått i Ot.prp. nr. 77 (2001-2002).

7. ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

De reglene som foreslås i proposisjonen her, vil formentlig komme til anvendelse i et begrenset antall tilfeller. I sin tur innebærer dette at de økonomiske og

administrative konsekvensene av forslaget blir begrensete.

Justisdepartementet vil dekke merutgiftene forslaget medfører innenfor de til enhver tid gjeldende budsjettammer.

8. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Ot.prp. nr 24 (2002-2003) Om lov om endringer i straffeprosessloven mv. (begrensninger i adgangen til dokumentinnsyn og bevisførsel) sendes tilbake til Regjeringen.

9. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen viser til proposisjonen og rå Odelstinget til å gjøre følgende

vedtak til lov

om endringer i straffeprosessloven mv. (begrensninger i adgangen til dokumentinnsyn og bevisførsel)

I

I domstolloven 13. august 1915 nr. 5 gjøres denne endringen:

§ 126 første ledd nytt annet punktum skal lyde:

Det samme gjelder for begjæringer etter straffeprosessloven §§ 28 tredje ledd tredje til sjette punktum, 242 a, 264 sjette ledd, 267 første ledd tredje punktum, jf. 264 sjette ledd og 292 a.

II

I straffeprosessloven 22. mai 1981 nr. 25 gjøres disse endringene:

§ 21 a nytt tredje ledd skal lyde:

Reglene i bestemmelsen her gjelder tilsvarende så langt de passer for saker etter §§ 28 tredje ledd tredje til sjette punktum, 242 a, 264 sjette ledd, 267 første ledd tredje punktum, jf. 264 sjette ledd og 292 a.

§ 28 tredje ledd nye tredje til sjette punktum skal lyde:

Utskrift kan nektes på de vilkår som er fastsatt i § 242 a første, jf. annet ledd. Reglene i § 242 a tredje til femte ledd gjelder tilsvarende så langt de passer. Retten kan ikke gi utskrift av dokumenter som inneholder opplysninger som tidligere er unntatt fra innsyn etter reglene i § 242 a, § 264 sjette ledd eller

§ 267 første ledd tredje punktum, jf. § 264 sjette ledd. Retten kan heller ikke gi utskrift av dokumenter som inneholder opplysninger som påtalemyndigheten tidligere har begjært unntatt fra innsyn etter disse bestemmelsene, dersom påtalemyndigheten har innstilt forfølgningen etter § 72 første ledd annet punktum annet alternativ fordi den ikke fikk medhold i begjæringen.

§ 52 tredje ledd nye sjette og sjuende punktum skal lyde:

Bestemmelsene i første, annet og femte punktum gjelder tilsvarende så langt de passer for saker etter §§ 28 tredje ledd tredje til sjette punktum, 242 a, 264 sjette ledd, 267 første ledd tredje punktum, jf. 264 sjette ledd og 292 a. I disse sakene skal kjennelsen meddeles den advokat som er særskilt oppnevnt etter § 100 a.

§ 72 første ledd annet punktum skal lyde:

Det samme gjelder når en dom er opphevet eller det foreligger rettskraftig avgjørelse om ikke å ta en begjæring etter § 242 a, § 264 sjette ledd, § 267 første ledd tredje punktum, jf. § 264 sjette ledd eller § 292 a til følge.

§ 73 første ledd nye annet til fjerde punktum skal lyde:

Frafalles saken i medhold av § 72 første ledd annet punktum annet alternativ etter at hovedforhandling er begynt, skal saken heves. Saken skal heves også når dom er avsagt i en tidligere instans. Er dommen fellende, skal den oppheves.

§ 74 første ledd nytt annet punktum skal lyde:

Er forfølgningen mot en siktet innstilt etter § 72 første ledd annet punktum annet alternativ, kan forfølgningen tas opp igjen når grunnen til at saken ble innstilt er bortfalt.

§ 100 a skal lyde:

Når retten behandler en sak etter §§ 200 a, 202 c, 202 e, 208 a, 210 a, 210 c, 216 a, 216 b, 242 a, 264 sjette ledd, 267 første ledd tredje punktum eller § 292 a, skal den straks oppnevne offentlig advokat for den mistenkte. Advokat skal oppnevnes selv om den mistenkte allerede har forsvarer. Advokat skal likevel ikke oppnevnes etter bestemmelsen her i saker etter § 242 a, § 264 sjette ledd eller § 267 første ledd tredje punktum, jf. § 264 sjette ledd, der påtalemyndigheten ikke motsetter seg at den siktedes forsvarer får innsyn i opplysningene mot å bli pålagt taushetsplikt, og forsvareren mottar opplysningene.

Advokaten skal varetta den mistenktes interesser i forbindelse med rettens behandling av begjæringen.

Advokaten skal gjøres kjent med begjæringen og grunnlaget for den, har krav på varsel til rettsmøte til behandling av begjæringen og har rett til å uttale seg før retten treffer avgjørelse. Advokaten kan påkjære rettens kjennelse. Kapittel 26 gjelder så langt reglene passer.

Advokaten må ikke sette seg i forbindelse med den mistenkte. Advokaten skal bevare taushet om begjæringen, om opplysninger som kommer frem under behandlingen av begjæringen og om rettens beslutning. Beslutter retten bruk av et tvangsmiddel, gjelder taushetsplikten til advokaten også opplysninger som kommer frem ved bruk av tvangsmidlet.

Retten kan ved kjennelse beslutte at en advokat som er oppnevnt etter denne bestemmelsen, ikke kan opptre som forsvarer senere i saken.

§ 102 annet ledd nytt annet punktum skal lyde:

Det samme gjelder i saker der det oppnevnes advokat etter § 100 a.

§ 130 a nåværende fjerde ledd blir tredje ledd nye annet og tredje punktum.

Nåværende femte til sjuende ledd blir nye fjerde til sjette ledd.

§ 234 a annet ledd skal lyde:

Anonym vitneførsel kan gå ut på

- a) at det ikke opplyses om navnet på en av politiets kilder eller informanter eller gis andre opplysninger som kan føre til at kildens eller informantens identitet blir kjent, eller
- b) at det ikke opplyses om navnet på en person som har forklart seg for politiet eller gis andre opplysninger som kan føre til at personens identitet blir kjent.

Ny § 242 a skal lyde:

Etter begjæring fra statsadvokaten kan tingretten som en enkeltstående rettshandling, jf. § 272 a, ved kjennelse beslutte at påtalemyndigheten kan nekte den siktede og forsvareren innsyn i opplysninger som påtalemyndigheten ikke vil påberope som bevis i saken, når det om innsyn gis, kan være fare for

- a) en alvorlig forbrytelse mot noens liv, helse eller frihet,
- b) at muligheten for en person til å delta skjult i etterforskningen av andre saker som nevnt i annet ledd, blir vesentlig vanskeliggjort,
- c) at muligheten for politiet til å forebygge eller etterforske forbrytelser som nevnt i annet ledd, blir vesentlig vanskeliggjort fordi informasjon om andre saker eller om politiets metodebruk blir kjent, eller

d) *at politiets samarbeid med et annet lands myndigheter blir vesentlig vanskeliggjort.*

Unntak fra dokumentinnsyn kan bare besluttes dersom det er strengt nødvendig og det ikke medfører vesentlige betenkeligheter av hensyn til den siktedes forsvar.

Reglene i første ledd første punktum bokstav b til d gjelder bare i saker om en handling eller forsøk på en handling

a) *som etter loven kan medføre straff av fengsel i 5 år eller mer, eller*

b) *som rammes av straffeloven kapittel 8 eller 9 eller § 162 eller av lov om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi m.v. § 5.*

Forhøyelse av maksimumsstraffen ved gjentakelse av forbrytelser kommer ikke i betraktning.

Bestemmelsene i § 130 a fjerde og sjette ledd gjelder tilsvarende så langt de passer. Den siktede og hans forsvarer kan bare gjøres kjent med prosesskrifter fra påtalemyndigheten og delta i rettsmøter i den utstrekning det kan skje uten at opplysninger som er begjært unntatt fra innsyn, gjøres kjent. Foreligger det rettskraftig kjennelse om at det skal gis innsyn i opplysninger som er begjært unntatt etter bestemmelsen her, kan påtalemyndigheten likevel nekte innsyn dersom den innstiller strafforfølgningen.

Den siktedes forsvarer plikter å bevare taushet om opplysninger han får innsyn i, men som den siktede nektes innsyn i etter bestemmelsen her.

Retten kan bare omgjøre en kjennelse om å nekte innsyn etter paragrafen her, dersom det har kommet til nye opplysninger. Tredje ledd tredje punktum gjelder tilsvarende. Rettens avgjørelse etter paragrafen her kan ikke brukes som ankegrunn.

§ 262 nytt fjerde ledd skal lyde:

Foreligger det kjennelse etter § 242 a i saken, og vilkårene i § 272 a annet ledd er oppfylt, skal påtalemyndigheten opplyse om det i en særskilt fortrolig forsendelse til retten med kopi av kjennelsen. Kjennelsen skal også oversendes dersom den særskilte advokaten som er oppnevnt etter § 100 a, krever det.

§ 264 nytt annet ledd skal lyde:

Dokumenter som inneholder opplysninger som det er nektet innsyn i etter reglene i § 242 a, skal ikke oversendes til forsvareren, med mindre grunnen til at det ble nektet innsyn er bortfalt. Inneholder dokumentene også opplysninger som forsvareren har krav på innsyn i, skal disse opplysningene gjøres tilgjengelige for forsvareren på en hensiktsmessig måte.

Nåværende annet til fjerde ledd blir nye tredje til femte ledd.

§ 264 nytt sjette ledd skal lyde:

Dokumentinnsyn kan også nektes på de vilkår som er fastsatt i § 242 a første, jf. annet ledd. Reglene i § 242 a tredje til femte ledd gjelder tilsvarende.

Nåværende femte ledd blir nytt sjuende ledd.

§ 267 første ledd tredje punktum skal lyde:

Reglene i § 242 fjerde ledd og § 264 første ledd annet til fjerde punktum, femte og sjette ledd gjelder tilsvarende.

§ 272 a skal lyde:

Begjæring fra statsadvokaten om at den siktede og hans forsvarer kan nektes innsyn i sakens dokumenter eller om at bevis kan avskjæres etter bestemmelsene i § 242 a, § 264 sjette ledd, § 267 første ledd tredje punktum, jf. § 264 sjette ledd, eller § 292 a avgjøres av en særskilt dommer. Begjæringen bør fremsettes samtidig med oversendelsen av tiltalebeslutningen som nevnt i § 262, og som regel ikke senere enn to uker før hovedforhandlingen starter.

Dersom saken kan utvikle seg slik at opplysningene som det blir nektet innsyn i, kan bli til gunst for den siktede ved avgjørelsen av skyldspørsmålet eller straffespørsmålet, skal den særskilte dommeren i kjennelsen pålegge påtalemyndigheten å oversende kjennelsen til tingretten etter reglene i § 262 fjerde ledd. Det samme gjelder der bevisførsel blir avskåret etter § 292 a.

Kjennelse om å nekte dokumentinnsyn eller avskjære bevis etter bestemmelsene som det er vist til i første ledd, er bindende også under hovedforhandlingen, med mindre påtalemyndigheten likevel vil legge frem opplysningene eller grunnen til å nekte innsyn eller bevisførsel er falt bort og særlig tungtveiende hensyn tilsier at kjennelsen omgjøres. Rettens beslutning om ikke å omgjøre en kjennelse kan ikke påkjæres.

§ 292 annet ledd første punktum, slik det lyder etter lov 28. juni 2002 nr. 55, skal lyde:

Om ikke annet følger av tredje ledd eller av § 292 a, kan bevis som er for hånden, bare nektes ført når beviset

- a) *gjelder forhold som er uten betydning for dommens innhold,*
- b) *gjelder forhold som allerede er tilstrekkelig bevist, eller*
- c) *åpenbart ikke har noen beviskraft.*

Ny § 292 a skal lyde:

Etter begjæring fra aktor kan tingretten som er enkeltstående rettshandling, jf. § 272 a ved kjennelse beslutte at et vitne ikke skal forklare seg om forhold

som påtalemyndigheten ikke vil påberope som bevis i saken, når det om forklaring gis, kan være fare for

- a) en alvorlig forbrytelse mot noens liv, helse eller frihet,
- b) at muligheten for en person til å delta skjult i etterforskningen av andre saker som nevnt i annet ledd, blir vesentlig vanskeliggjort,
- c) at muligheten for politiet til å forebygge eller etterforske forbrytelser som nevnt i annet ledd, blir vesentlig vanskeliggjort fordi informasjon om andre saker eller om politiets metodebruk blir kjent, eller
- d) at politiets samarbeid med et annet lands myndigheter blir vesentlig vanskeliggjort.

Bevisavskjæring kan bare besluttes dersom det er strengt nødvendig og det ikke medfører vesentlige betenkeligheter av hensyn til den siktedes forsvar.

Reglene i første ledd første punktum bokstav b til d gjelder bare i saker om en handling eller forsøk på en handling

- a) som etter loven kan medføre straff av fengsel i 5 år eller mer, eller
- b) som rammes av straffeloven kapittel 8 eller 9 eller § 162 eller av lov om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi m.v. § 5.

Forhøyelse av maksimumsstraffen ved gjentakelse eller sammenstøt av forbrytelser kommer ikke i betraktning.

Reglene i § 242 a tredje til femte ledd gjelder tilsvarende så langt de passer.

§ 378 nr. 4 og ny nr. 5 skal lyde:

4. når de avslår en begjæring om oppnevning av offentlig forsvarer,
5. når de er truffet etter bestemmelsene i § 242 a, § 264 sjette ledd, § 267 første ledd tredje punktum, jf. § 264 sjette ledd eller § 292 a.

§ 444 tredje ledd nytt annet punktum skal lyde:

Det samme gjelder i saker der forfølgningen er innstilt etter § 72 første ledd annet punktum annet alternativ.

§ 449 første ledd nye tredje og fjerde punktum skal lyde:

Innsyn i opplysninger som hører til straffesaken, kan nektes på de vilkår som er fastsatt i § 242 a første, jf. annet ledd. Reglene i § 242 a tredje til femte ledd og § 292 a gjelder tilsvarende så langt de passer.

III

Fra det tidspunkt lov ... om endringer i straffeprosessloven mv. (erstatning etter strafforfølgning) trer i kraft, skal straffeprosessloven § 446 tredje ledd lyde slik:

Erstatningen etter §§ 444 til 445 kan settes ned eller falle bort i saker der forfølgningen er innstilt etter § 72 første ledd annet punktum annet alternativ.

Fra samme tidspunkt skal straffeprosessloven § 449 fjerde ledd lyde slik:

Innsyn i opplysninger som hører til straffesaken, kan nektes på de vilkår som er fastsatt i § 242 a første, jf. annet ledd. Reglene i § 242 a tredje til femte ledd og § 292 a gjelder tilsvarende så langt de passer.

IV

I lov 15. juni 2001 nr. 63 om lov om endringer i straffeprosessloven mv. (gjenopptakelse) gjøres disse endringene i loven del II:

§ 398 annet og tredje ledd skal lyde:

Dersom kommisjonen under saksforberedelsen innhenter eller mottar opplysninger av betydning for avgjørelsen, skal siktede og påtalemyndigheten gjøres kjent med opplysningene og få uttale seg om dem. Plikten til å informere siktede gjelder likevel ikke for opplysninger som vedkommende ikke har rett til å gjøre seg kjent med etter § 264, jf. § 267.

Om dokumentinnsyn gjelder §§ 28, 242, 242 a, 264 og 267 tilsvarende. Kommisjonen kan unnta fra innsyn dokumenter som den selv har utarbeidet for sin interne saksforberedelse.

V

Loven trer i kraft straks.

Oslo, i justiskomiteen, den 19. mars 2003

Trond Helleland
ordfører og leder

Jan Arild Ellingsen
sekretær